

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

כח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

כח א ויקרא יצחק אל יעקב
 ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו
 לא תקח אשה מבנות כנען
 קום לך פדנה ארם ביתה
 בתואל אבי אמך וקח לך משם
 אשה מבנות לבן אחי אמך
 ואל שדי יברך אתך ויפרך
 וירבך והיית לקהל עמים
 ויהי לך את ברכת אברהם
 לך ולזרעך אתך לרשתך את
 ארץ מגרית אשר נתן אלהים
 לאברהם: שביעי וישלח יצחק

כח (א) יצחק ריף דעם יעקב, וענגעטע איהן: גאב איהם זיינע בע-פעהל'ע, אונד שפראך צו איהם, דהיראטעטע קיינע פרוי'א פאן דען טאכטערן כנעני'ו: (ב) מאכע דיק אויף, רייזע נאך פדן ארם, צום הויזע כחוא'ו, דיינען מוטטער פאטער: אונד נים היר דארט באיינע פרוי'א, פאן דיינען מוטטער ברודערן לבני'ו טאכטערן: (ג) דער אלל-מאכטיגע גאטט, וענגע דיק, מאכע דיק פרוכטבאר, אונד מעהרע דיק: דאס רוא צו איינער מענגע פאן פאלקערן ווערדענס: (ד) אונד געבע דיר אברהם'ס זעגען, דיר אונד דיינעם זאמען מיט דיר: דאס רוא דאן דאס דיינען אויפענטהאלטן איינגעטום, וועל'כען גאטט דעם אברהם געשענקט האטט: (ה) אלוא שיקטע יצחק

רש"י
 כח (ב) פדנה י כח' למדן: וביתא בתואל לבית כחוא כל מינה שריכה למ'ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה: (ג) ואל שדי יי שדו כנעני'ו למתנבין עשו יצחק איתך: (ד) ברכת אברהם שאלו לו וזעך לני גדול: והתברכו בורעך יצחק

את
 רע

תרנום אונקלוס

כח (א) ויקרא יצחק ליעקב וקריב
 יתיה ופקדיה ויאמר ליה לא
 תיסב אתתא מבנות כנען: (ב) קום
 אויל לפדן ארם לבית בתואל אבוקא
 דאמך וסכילך סתטון אתתא סבנת
 לבן אחוקא דאמך: (ג) ואל שדי יברך אתך ויפרך
 וירבך ויהי לך את ברכת אברהם לך
 ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגרית
 אשר נתן אלהים לאברהם: (ד) וישלח יצחק

כח (ב) פדנה י כח' למדן: וביתא בתואל לבית כחוא כל מינה שריכה למ'ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה: (ג) ואל שדי יי שדו כנעני'ו למתנבין עשו יצחק איתך: (ד) ברכת אברהם שאלו לו וזעך לני גדול: והתברכו בורעך יצחק

באור

כח (ב) קום, ענין ורח פלוור ועתה לך פדנה ארם: פדנה, בתוספת ה"א בסוף במקום למ'ד בתחלתה, וכן ביתה בתואל, וכל במלת פדנה סתם קטן גדול'ת במקום סתם גדול'ת מן ארם: (ד) את ברכת אברהם, שאלה לו וזעך לני גדול (בראשית י"ב כ'), והתברכו בורעך (שם כ"ג י"ט), תהיינה איתן הברכות האמורות בשני'לך עיך יאל אותו הני וזוהו הורע העובד: לרשעך את ארץ מגרית, עתה שאל תקח אשה מבנות כנען סהיו עבדים כש שטח אברהם ליצחק: ארץ מגרית, ארץ כנען שאלה דר בה עבדיו: וישלח

כח (ב) קום, ענין ורח פלוור ועתה לך פדנה ארם: פדנה, בתוספת ה"א בסוף במקום למ'ד בתחלתה, וכן ביתה בתואל, וכל במלת פדנה סתם קטן גדול'ת במקום סתם גדול'ת מן ארם: (ד) את ברכת אברהם, שאלה לו וזעך לני גדול (בראשית י"ב כ'), והתברכו בורעך (שם כ"ג י"ט), תהיינה איתן הברכות האמורות בשני'לך עיך יאל אותו הני וזוהו הורע העובד: לרשעך את ארץ מגרית, עתה שאל תקח אשה מבנות כנען סהיו עבדים כש שטח אברהם ליצחק: ארץ מגרית, ארץ כנען שאלה דר בה עבדיו: וישלח

את יעקב וילך פדנה ארם אל
 לבן בן בתואל הארמי אחי
 רבקה אם יעקב ועשו: וירא
 עשו כירבד יצחק את יעקב
 ושלח אתו פדנה ארם לקחת
 לו משם אשה בכרכו אתו ויצו
 עליו לאמר לא תקח אשה
 מבגורת כנען: וישמע יעקב
 ארצביו ואל אמו וילך פדנה

דעו יעקב דהינוענ, אונד
 דיוער ריוטע נאך פדן ארם:
 צו לכן פאן ארם, דעם זאגנע
 בחואל, דעם ברודער
 רבקה, דער סוטטער פאן
 יעקב אונד עשו: (1) אלו נון
 עשו געוואהר ווארדען, דאס
 יצחק דען יעקב געוענגעט,
 אונד נאך פדן ארם געשיקט,
 זיך פאן דאהער איינע פרויא
 צו געהמען: געהמליך איז
 דעם ער איהן וענגעטע, פער-
 כאט ער איהם צו גלייך אונד
 שפראך, נים קיינע פרויא
 פאן דען טאכטערן כנעני!
 (1) אונד דאס יעקב זיינעם

פאטער אונד זיינע סוטטער געהארכט: אונד נאך פדן ארם

תרגום אונקלוס

רש"י

ותיעקב ואול לפדן ארם לות לבן
 בורכתואל ארמאה אחתא דרבקה
 אמיה דיעקב ועשו: (1) ותוא עשו
 ארצביו יצחק את יעקב ושלח אתיה
 לפדן ארם לטסכרליח טתמן אתתא
 בד פדנה וניה ופקיד עלוהי לטיטר
 יעקב טרצביו וטודאמיה ואול לפדן

יהו איתן ברכו' אשור' בשבילך עיך ינא איתו
 הגוי ואותו הורע הכבוד: (ה) אס יעקב
 ועשו. איז יודע מה מלמדט: (1) וישמע
 יעקב. מחוב' לענין של מעלה וירא עשו כי
 בך יצחק וגו' ובי שלח איתו פדנה ארם וכי
 שמוע יעקב א' אציו והלך פדנה ארם וכי רעות
 בנות

בד פדנה וניה ופקיד עלוהי לטיטר (1) וקביל
 ארם

באור

(ה) וישלח יצחק את יעקב, כלל שמה הפרט: אחי רבקה אם יעקב ועשו, בעבור
 שאמר טוב יצחק את יעקב לקחת לו אשה מבנות לבן אחי אמו, הוכיר הכתוב שהיה גם כן
 אחי אמו של עשו ואחיו היה טובה גם כן לעשו, אבל מדעתו שנרצת אברהם תהיה ליעקב
 ולרעו עשה כן (הראב"ן): וירא עשו כי בך יצחק את יעקב, בנרצת אברהם הללו
 נתן לו את ארץ כנען שניתנה לאברהם וגם אמר לו לקחת אשה משפחתו וגם טובה שלא
 לקחת מבנות כנען חשב עשו בלבו מה שגאלי מבנות כנען גזל ממנו ברצת אברהם ולקח
 את בת ימעהל ומשפחת אברהם, חשב בלבו שמה מעתה טובה לגמלת אברהם (הראב"ן):
 בכרכו אהו ויצו עליו וגו', ומחבת הפסוק האחרון הוא בוצר אל הראשון, ולבצר כי
 עיקר האנחת עשו היה כי צעת שצרכו טובה לו שלא יקח אשה מבנות כנען, ואפני שיה כי
 זאת היא סבת הנרצת, ונתעורר גם הוא לזה, וכפי' הראב"ן שהעתיקתי, וכו' ושלח את
 מחברת החזקנים בויין, צעת שצרכו טובה עליו לזאת, כפי' סבתו כי מה פעמים, וכן
 מתורגם כל' א: (1) וישמע יעקב, מחובר לענין של מעלה, וירא עשו כי בך יצחק וגו'
 וכי שלח איתו פדנה ארם, וכי שמוע יעקב אל אציו והלך פדנה ארם וכי רעות בנות כנען
 והלך

אָרָם: ה' וירא עשו כי רעות
בנות כנען בעיני יצחק אביו:
ט וילך עשו אל ישמעאל ויקח
את מחלת בת ישמעאל בת
אברהם אחות נביות על נשיו

אָרָם געריווט זיין: (ח) דאָ
בערקטע עשו, דאָס דיין
טאָכטער כנעני'ן: אין דען
אויגען זיינען פֿאַטערן מיט
פֿאַרלייג זינד: (ט) דאָהער
גינג עשו צו ישמעאל: אונד
נאַם, איבער זיינע ביוהעריגע
פֿרוואַען, דיא מחלת טאָכט
טער ישמעאל'ן, דען זאָרונג

אברהם'ן, שוועטער דען נביות, זיך

תרגום אונקלוס

רש"י

אָרָם: (ח) וחזא עשו ארי בשונמת
כנען בעיני יצחק אביו: (ט) וילך
עשו לות ישמעאל וגםכ ית מחלת
בת ישמעאל בר אברהם אחות
דנביות על נשוי

בנות כנען והלך גם הוא אל ישמעאל:
(ט) אחות נביות' מותמי' סתמי' בת ישמעאל
איני יודע שהיא אחות נביות אלא למדתי שמת
ישמעאל משיערה לשאו קודם כיסולין והשליחה
בנות אחי ולמדתי שהיה יעקב בלוחו הסדק
בן ס' ג' שנים שהיו ישמעאל בן ע"ד שני' היה
כשנול' יעקב וי"ד שנה היה גדול' ישמעאל
מיצחק ויצחק בן שנים שנה בלדת אחות הרי
ע"ד ושנתיו היו קל'ו שנה' ואלה שני חיי
ס"ג היה ולמדתי מילין שנתיו בני' עבר י"ד
לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה שנאמר
שנים כנחך וזכר הנחך משנולד יוסף היה
וכתיב ויוסף בן שלשים שנה היה בשעת
רעב ויעקב חזר לפרעה ימי שני' מוגרי' שלשים
ושלשים של יוסף ומשע משנולד עד שנה יעקב הרי
והוא חזר שלשים ומאת שנה הרי סתרים י"ד שנים
בנות עבר י"ד שנים: על נשוי' הוסיף רשעה על
דשעתו קלל נפש את קדאצות:

באור

והלך גם הוא אל ישמעאל: (ח) וירא עשו, לפי שהראיה גדולה שאר ההרגשות נאלץ
כלם אליה וגם ראות הלב מן ההרגשות, והסיבה שכל זה הכין עשו כי רעות נביות כנען
ות': (ט) מחלת, ולהלן קורא אותה בשמת (בראשית ל"ו ג'), שהיו לה שתי שמות,
ורבים מן המקרא: אחות נביות, לפי שהיה ראשון שבני ישמעאל קורא אותה אחות
נביות, וכן ותקח מרים הנביאה אחות אהרן (שמות ט"ו כ'), לפי שאהרן נולד קודם שנה
קורא לה אחות אהרן, אבל במקום שהזכיר משה ואהרן כנסתו אחד קורא אותה אחות
כדכתיב והלד לעומדים את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם (במדבר כ"ו כ"ט), וכן
ואחות' לוטן תיגע (בראשית ל"ו כ"ג), לפי שהיה ראשון כדכתיב לוטן וסבל ונבען וענה
(שם כ') והרצ'ס, והראש'ע כתוב אחות נביות, נכבד היה מכל אחיו, או שאינו לישמעאל
נשים רבות וזאת היתה אחות נביות עב'ל, ובדבריו החזונית סופר גם' היסר עד' בניו
הראשונים ומתום היו משה אהרן, ות' החזונית משה אהרן, וגם בתרגום יב'ע
לשיל' (כ"א כ"א), כתוב שהיו לו שתי נשים: על נשוי, הודיש הכתיב כי עם שקיים
בנקבת רטון התב'לקת אשה ממשקתו, לא קיים כלו כי לא נרש את הרעות כי הלך על
תחת

לו דאשה : ס ויצא יעקב
מבאר שבע וילך הרנה :
וא ויפגע במקום וילן שם כיו
בא השמש ויקח מאבני המקום
וישם

יד צור עהעפרייא :
(י) יעקב צאג אויו פאן באר
שבע : אונד ריווסע גען חרן :
(יא) אונטערזועגו קאם ער אן
איינען ארט , אונד אובער
נאכטעטע דאזעלכזט , ווייל
דיא זאננע אונטערגעגאנגען
וואר , נאך איינען פאן דען
שטיינען דען ארטען , טהאט
איהן

תרגום אונקלוס

ליה לאנתו :

(יה) ונפק יעקב טבארא השבע ואול
לחרן : (יא) ויערע באררא וכתתון
ארי עאל שטישא ונסיב טאבני אררא
ושויו

שבוין שהנדיק בעיר הוא הודה הוא זויה הוא
הדרה וכן ותאל מן המקום האומר כנעמי
(יא) ויפגע במקום לא הזכיר הכתוב שזויה
העזרה שנאמר בו וירא את המקום מרחוק :
(יז) ורבותיו פירשו לבן מפלה כיו ואל

רש"י

ויצא יעקב על ידי שנשכיל שרעות ננות
כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל
ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב
וכתיב וירא עשו כי ברח וגו' וכשנמר חזר
לענין הראשון : ויאל לא היה נדק לכתוב
אלא וילך יעקב מרכה ולמה הזכיר יציאתו אל
נגיד שזכחת נדוק מן המקום עשה רושם
הדרה יאל משם פנה הודה פנה זויה פנה
ורות : וילך מרכה : יאל ללכת לחרן :
מקום אלף במקום הנזכר במקום אחר הוא הר
ויפגע כמו ופגע ביריחו ופגע בדגשת (יהושע
תפגע בי (ירמיה ז) ולמדט שתיקן תפלת
ערכית

באור

תאות נספו יותר מרצון אביו , כן פי' הרמב"ן : לו לאשה , שז על ויקח את מחלת ,
והאלר הוא כיו וואזר מוסגר לתוספת באור , ולכן יש צמלת על-כשיו טעם מפסיק יותר
מכל הטעמים שלסגין עד ויקח : (י) ויצא יעקב , על ידי שנשכיל שרעות ננות כנען בעיני
יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתב וירא עשו כי ברח
וגו' וכשנמר חזר לענין הראשון : (רש"י) : וילך הרנה , רב סעדי' נאון פי' כי וילך פי'
ללכת , בעבור שאח' יספר מה שאירע לו בדרך , וכן פי' רש"י , ולפי דרכו ע"פ המדה
מל"כ מדות של ר"א נט של ר"י הגלילי (שזכרנו בהקדמה ונפ' בראשית (ב' ח') ע"ש)
אין טרד , כי הפסוק הא' הוא כולל בו עיקר כוונתו בדרך הזה לא היה רק ללכת לחרן ,
ואח' יספר דרך פרע מה שאירע לו זעזע נאחו מנאר שגע , וכן פי' הראש"ע , גם
מלבד זה אין טרד לפרע ללכת , כי אין וילך מרכה כיו ויאל מרכה , שיהיה כוונת המאמר
שכנה היה בחרן , וגם אין וילך כולל דווקא כל ההליכה מנאר שגע לחרן , כ"א גם מקמת
ההליכה , ופירושו וילך לנה חרן וגם אירע לו דרכו במקום אחד חן מעיר לזו (וכן פי'
הרשב"ם) , והמתרגם האשכנזי תרגם באופן כולל אחד ונב' הפירושים הנזכרים : (יא)
ויפגע , לבן פנייה כיו ופגע ביריחו (יהושע ז' ז') , ופגע בדגשת (שם י"ג ז' א'), וכן
ת"א וערע , וכן מתרגם כל"א : בסקום , נפתחה הנ"ל לידיעת המקום שהיה ידוע בימי
זשה , וילענת רש"י שז על המקום הנזכר במקום אחר הוא הר העזרה שנאמר בו וירא
את המקום מרחק (לעיל ב' ד') , כי בא השמש , ולא היה לו פנאי ליכנס בעיר צום ,
ולפי שה"ל לכתוב ויאל האם וילן שם (כדרך לבן בסורי התורה) , לבן דרשו ר"ל בתולין
(דף ג"א ע"ב) , שזקפה לו חיה כחלום שלח בעונתה כדי שילן שם , ולזה כוון גם המתרגם
האשכנזי : מאבני , אחת וילגני כדכתיב ויקח את האבן אשר שם הראשונה : (הרשב"ם
וכן

איהו אונטער ווינען קאפף :
 אונד לענטע ויך דאזערלכט
 גידער : (יב) היר האטטע ער
 איינען טרוים, דאז וואר איינע
 לייטער געשטעלט אויף דער
 ערדע, איהרע שפיטצע
 אבער רייכטע גען היממעל :
 אונד דיא ענגעל גאטטען
 שטיגען אויף דערזעלבען
 אויף אונד אב : (יג) דער
 עוויגע אבער שטונד אבען
 דרויף אונד שפראך, איד בין
 דער עוויגע, דער גאטט דיינען
 פאטער אברהם'ו, אונד דער גאטט יצחק'ו : דאז לאנד, אויף וועלכעס דוא ליגט
 וויל

וישם מראשתיו וישב במקום
 ההוא: יכ ויחלם והנה סלם מצב
 ארצה וראשו מגיע השמימה
 והנה מלאכי אלהים עלים
 וירדים בו: יג והנה יהוה נצב
 עליו ויאמר אני יהוה אלהי
 אברהם אביך ואלהי יצחק

הארץ
 הארץ
 הארץ

רש"י

תרגום אונקלוס

ערבית וסנה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמד
 שקפנה לו הארץ כמו שמסורש בפי' גיד הנשה :
 כי כל השם' היה לו לכתוב ויבא השם וילן
 שם, כי כל השם' נאמע אקע' לו חמה פתחו'
 שלא בעונה כדי גילין שם: ויש מראשותיו'
 עשן כמין מרוב סניב לראש מפני חיות רעות
 התחילו מריבות זו את זו וזאת אומרת עלי' וזאת
 נדיק את ראש וזאת אומרת עלי' יכתי' עיד
 עשן הקב"ה אכן אסת חיה שאמר ויקח את
 הארץ אשר שם מראשותיו: וישב במקום
 ההוא' לכן מיעוט בואותו מקום שכן אכל י"ד
 שנים ששים בבית עבר לא שכן בליה סהיה עוסק בתורה: (יב) עולים וירדים' עולים תחלה
 ואח"כ ירדים' מלאכי' שבוהו בארץ און יושאין ס' ל' עליו לרקיע וירדו מלאכי ס' ל' ללשו: (יג) נצב
 עליו' לשערו: ואלהי יצחק'

וישם אסרוהו ושכיב בארצה ההוא:
 (יב) ויחלם ויהא סילקא געין בארעא
 וירשיה טשי ער צית שטיא ויהא
 סלאביא דין סלקון ונתחזו ביה :
 (יג) ויהא יקרא דין קעמד עלוהו
 ויאמר אנה יי אלהיה דאברהם אביך
 ואלהיה דיצחק ארעא

הארץ
 הארץ
 הארץ

באור

וכן פי' הראש' ע וכן פי' התוספות בחולין (סג) לפי פאשו של מקרא), וכן מתורגם כל' א,
 מראשותיו, האחד מראשה נמלם ממשלה טומרה טקטרה, וכל השם הזה תמיד
 בהנעת הא"ף, והא"ס טוספת
 האמנותי', כי היא נקודה בא"ל, ומינודו תחת ראש, ועם שהיא אחד בא גלגל
 רבים כמו מרגלותיו (רות ג' ו' ויד'): (יב) מצב, מנב, על ידי אחרים, נבב,
 מעשנו, וכן נגש אל הערפל (אמות כ' כ"א), מעשנו, מקשר מנש (מלאכי א' י"א),
 על ידי אחרים, וכן אשר אתה מראה נהר (אמות כ"ה ט'), אחרים הראו לו, אבל
 נראה, מעשנו' (הרשב"ם), וכן מתורגם כל' א (ולא בטעמלנט): סגיע, איט' יואל,
 אף כי לדקות העיקר כל הסעיל הוא יואל: עלים וירדים בו, לפי הפשט אף לדקדק
 כמה שהקדים עולים לירדים אכן דרך ארץ להאכיר עליה קודם ירדה' הרשב"ם: (יג)
 נצב עליו, מפרשי הפשט סתמו ולא פירשו חס עליו על יעקב או על הסלם, ומשמעות
 רס' הוא שכן על יעקב שכתב, נבב עליו, לשערו עב"ל, ואם בוטתו שכן על הסלם
 היה

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵן עָלֶיהָ
 לָךְ אֶתְנַנְּה וְלוֹרְעֶךָ: יָד וְהִדְהוּ
 וְרַעַד בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יָמָה
 וּקְדֻמָּה וְצַפְנָה וּנְגִבָה וּנְגַבְרָכוּ
 בְּךָ כָּל־מוֹשְׁפַחַת הַיַּאֲדֻמָּה
 וּבִזְרָעֶךָ: טו וְהִנֵּה אֲנֹכִי עִמָּךְ
 וְשִׁמְרֵתִיךָ בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ
 וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת

וויל איך דיר איינגעבען, אונד
 דיינעם זאמען: (יד) דוין
 זאמען אבער זאלל זיין ווייל
 דער שטויב דער ערדען,
 אונד דוא זאללזט דין אויז-
 ברייטען, געגען אבענד,
 געגען מארגען, געגען
 מיטטערנאכט, אונד געגען
 מיטאג: זא דאס זיך מיט דיר
 אונד דיינעם זאמען זאללע
 געשרעכטער דעו ערדרייזן
 זעגען זאללען: (טו) ויהע!
 איך ווערדע מיט דיר זיין, דין
 זאללענטהאלבען בעהיטען,
 וואתן דוא ריווט, אונד דין

כי

ענדליך אין דויען לאנד צוריק פֿיהרען: דען

תרגום אונקלוס

רש"י

אָרְעָא דִּי אַתְּ שׁוֹבִיב עֲלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנְּה
 וְרַעַד: (יד) וְיִהְיוּ בְּנֵי סִגְיָאִין בְּעַפְרָא
 דְּאָרְעָא וְתַתְּמָה לְטַעְרָא וּלְטַדִּינְתָא
 וְלַצְפֻּנָא וּלְקִדְרוּטָא וְיִתְבַּרְכוּן כְּדִילְךָ
 כְּרִיזְוֵינִי אָרְעָא וּבְרִיל בְּנֵי: (טו) וְהִנֵּה
 טִיטְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאַשְׁרִינֶךָ בְּכָל־אֲתָרֵי
 דִּי־תֵלֶךְ וְאַתִּיבְנֶךָ לְאָרְעָא הַזֹּאת

אע"פ שלא מניט במקרא שיהיה הקב"ה שו
 על הנדיקים נחייבם לכתוב שהי פלוגי
 נאום שאל' הן בקדושי לא זאמען (אויב ט"ו)
 כאן ייחד שו על יחזק לפי שבו עיניו וכלוא
 נבית והרי הוא כמות וינה"ר פסק משנו
 תנחומא: שוכב עלי' קיפל הקב"ה כל א'
 תחתיו רשו לו שתהא נוחה ליכבש לבניו:
 (יד) ופרשת' וזוקת כמו וכן יפרק:
 (טו) אנכי עיך' לפי שהיה ירא מעא
 ומלכן

ארי

באור

היה נ"ל לשמר את יעקב, ועיין ברא"ש, אבל הרמב"ן מפרש על הסלם, ובכ"ר פרשה
 ס"ט איתא, רבי חייא רבה ורבי ינאי חד אמר עליו על הסלם ומד' אומר עליו על יעקב
 מאן דאמר עליו על הסלם ניסח אלא למד' זכו' עב"ל ע"ש, ח"ל התרגום האשכנזי הן
 נראה משמעות פשוטו של מקרא לפי שהסלם הוא חזיון המורה על השתלשלות הסגולות
 והמסוככים והקשר האמין והחוק שבין העלונים והתחתונים, וכולם אחוים ודנוקים
 ונאחדים בוד ה' עלות כל העלות, וברטטו הפשוט לכל אשר יחפץ יסלחם, ולזה נראה
 לו שה' נבב על ראש הסלם, והנולאכים עליו אליו לשוע, ויורדים מוטו לעשות, כאשר
 יטס עכ"ל: אברהם אביך, קורא לאבי אב, אב, וכן כבוד בית אביו (ישעי' כ"ב כ"ד),
 אומר על אחיו, ורבים ככה: הארץ אשר אתה שוכב עליה, איתה שוכב במוקים מונה,
 וכן כי את כל הארץ אשר אתה ראה (לעיל י"ג ט"ו): (יד) ופרעה, ענינו ודבית, וכן
 וסרן האיש (סס ל' ט"ג), ועיקרה מענין ההרס והכתינה, כי לרוב הדברים וסמטם
 ידום הסתוב לפרינה, כאט' שרובם יפרט הנדרים שלא יוכלם מוקם נגדה: ונברכו,
 עין נתחלת ב' לך לך (סס י"ג ט'): (טו) והנה אנכי עמך, לפי שהי' ירא מעא ומלכן:
 כי לא אעזבך, נדרכים עד אשר עשיתי את אשר דכתי עמך להשיך אל האדמה הזאת,

כי

דען יאיד וועררע דיק ניכט
 פערלאסען, ביז איך געטהאן
 וואו יאיד דיר צוגעוואגט
 האבע : (טו) אלז יעקב אויז
 זיינעם שלאפערוואכטעטע,
 שפראך ער, ווארליך! דער
 עוויגע צייגט זיך אן דיועם
 ארטע : אונד איך וואוסטע עז
 ניכט : (זו) ער פירכטעטע
 זיך, אונד שפראך, וויא
 פורכטבאר איזט דיוער ארט!
 ניכט אנדערז! דיר איזט
 גאטטעז הויז, אונד דיר
 דאן טהאר דען

כי לא אעובד עד אשר אם
 עשיתי את אשר דברתי לך :
 טו וייקץ יעקב משנראה ויאמר
 אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי
 לא ידעתי : ויאמר מזה
 נראה המקום הזה אין זה כי
 תסבית אלהים וזה שער

השמים

רש"י

תרגום אונקלוס

ארי לא אשכנח עד די אעביד ית
 דטלילית לך : (טו) ואתער יעקב
 משנתיה ואמר בקושטא אית יקרא
 דיי שרי באתרא דדין ואנא לא הויתי
 ידע : (זו) ודחיל ואמר טח דחילו
 אתרא דדין לית דין אתר דדיוט
 אלהין אתר דרעאדביה טו קדם יי
 דין דרע קביל שטיא

ומלך : עד אשר אם עשיתי אם תשמש
 בלשון כי : דברתי לך לנרדך ועליך מה
 שהבטחתי לאברהם על זרעו לך הבטחתי ולא
 לעמו שלא אמרתי לו כי ינחק יקרא לך זרע לא
 כי ינחק ולא כל ינחק וכן כל לילך ולו ולהם
 הסמוכים אבל דבור משמאי לשון על זה יוכיח
 שהרי עם יעקב לא דבר קודם לכן :
 (טו) ואנכי לא ידעתי שאם ידעתי לא יסתי
 במקום קדום כזה : (זו) כי אם בית אהים
 א"ר אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא הסולם הוא
 עומד בבאר שבע ואמנע שפועו מגיע כנגד בית
 הסקד

באור

כי נדרכים אתה כרך שמירת מלאכים יותר כדכתיב כי מלאכיו יטו לך לשמך בכל דרכך
 (תהלים כ"א') : עד אשר אם עשיתי, אם הוא מלת התנאי כאלו אמר כי לא אעובד
 אלא אם עשיתי ובאמר עד אשר הוא תוספת באור כי דיבר באחד מהם (הדר"ק בפרשים שרש
 אס) : דברתי לך, דבור עם מלת לו ולך ולי ולהם הכוונה על ההבטחה, בל"א (כ"ו) וואגן
 או כרסרעבן, בין שהיתה שמירת המבטחה אליו או לאחר בשבילי, ועם מלת אליו חלק
 אליו אליהם הכוונה על הדבור לבד, בל"א (רעקן), חס כאלו יתלוה עמו הפעול והוא
 הדבר הידוע, אבל אם יתלוה הפעול עמו יבא תמיד עם מלת לו ולך ולי ולהם, והוא
 פירושו בל"א (ואגן או אנציוגן), אולם אמירה יבא עם שניהם אליו חלק וס' וגם
 עם לו ולך וס', ובל"א (טו) איהם שפרעבן או וואגן, וכבר בארכתי בזה בפ' חיי משה
 (כ"ד') : (טו) וייקץ וגו' ויאמר וגו', כשהקץ משתנו אמר חכן וגו' : אכן יש ה' וגו'
 לא כמה שהייתי סבור כשאשכנתי כאן שהיא מקום טוב אך כן היא שהיא מקום קודש, וכן כל
 חכן שבמקרא אך כן ולא כמו שהייתי סבור, וכן חכן טודע הדבר (שמות כ"ד'). (הרשב"א),
 ויראה לי לפ' שיהי' עורכב עב' מלת אך כן, ודל"ה' להיות הכ"ף דנוטה לחסרון הכ"ף
 הראשונה, רק שכל הנט במקום הדגש, כמו ג'ית שרבו גו והראוי ג'ית, והדר"ק
 בפרש' שרש חכן וסדס שעניו לאמת הדבר ולקיישו, וכן ת"א וס' ע' בקושטא, וכן

השמים: יי וישכם יעקב בבקר
ויקח את האבן אשר שם
מראשתיו וישם אתה מצבה
ויצק שמן על ראשה: יט ויקרא
את שם המקום ההוא בית אל

דעו היממעלו (אויז וועלכעם
נעהמליך דיא ערשיינגען
גאטטען אויף ערדען קאמ
מען): (יט) דעו מארגענו
שטונד יעקב אויף, נאם דען
שטיין, וועלכען ער אונטער
ווינען קאפף גלעגט האטטע,
ערריכטעטע איהן צום דענק
מאהל: אונד גאס אכען אעל
דארויף: (יט) נענטע דענוועלכען ארט, בית אל: דא

תרגום אונקלוס

רש"י

שטיא: (יט) ויקרא יעקב בצפרא
ונסיב ית אבנא דו שני אסדוהי ושני
יתח קמא ואריק משקא על רישתו:
(יט) ויקרא ית שטא דאתרא חהוא
בית אל וברם

המקדש * שנאר שבע עומד בדרומ' של יהודה
ירושלם בנסוכה בנבול שכין יהודה וכניוין *
ובית א' היה בנסון של כחלת כניוין בנבול שכין
בניוין זבין בני ווסף כמנח סולס שרגליו בבאל
שבע וראשו בבית אל מניע חמטע שפועו נגד
ירושלם ולפי שאמרו רבותינו שאמר הקב"ה
צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא ליכה *
ועוד אמרו יעקב קהאו לירושלם בית א' חו לו
בית אל וירושלם ומהיכן למדו לומר בן חני
אומר שנעקר הר העזריה ונא לכאן חו היא
קביצת הארץ האמורה בשמיט' חובין שנא בית המקדש לקראתו עד בית אל, חו ויפגע במקום *
וח' כשעבר יעקב בכ' הו מדוע לא עבדו שם איהו לא יהיז לבו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו
ומן השמים עכבוהו איהו עד חרן אול כדאמרוין בפר' גיד הנשה וקרא שוכית וילך חרנה כי מטא
לקרן אמר חסד עברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו יהב דעתיא למהדר וסוד
עד בית אל וקפנה לו הארץ: מה נודא * תרגום מה דחילו אתרא הדין * דשילוש דכר * הוא *

באור

וכן מתודגם בל"א: יש ה' במקום הזה, בבד שכינתו נראה במקום הזה אל הראים
אלו, כי מקום נבחר יש לגמי השכינה כו"ג והי' המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו
שם (דברים י"ג י"ח): ואנכי לא ודעהי, אשם ודעתי לא ישגתי במקום קדוש בזה: (יז) כי
אם בוח אלהים, שיתפלל אדם בו בשעת נרכו כי המקום נבחר: וזה שער השמים,
מקום תפלה לעולת תפלתם השמיית ע"ד ותנוח תפלתם למען קדשו לשמים (ד"ה ב' ל' ב"א),
והמתרגם האשכנזי פי' מקום קבול שפע הנבואה ומראה החזון מן השמים, כי אין צוה
מראה נחלים ראוי' על היות המקום ראוי לקבול התפלה, אבל ראוי שיש ה' במקום הזה,
ובס עבר השמים שמונו יראה אל עבריו: (יח) וישם אהה מצבה, הנצבה על קושתה,
ולאן הרעוב' כנר כיראו רבותי ההפרש שני המצבה למונח שהמצבה חבן אחת והמונח
אנשים הרבה, ומראה עוד שהמצבה מעשה לנסך עליה יין וליטוק עליה שמן לא לעולה
ולא לזבח והמונח להעלות עליו עולות ושלמים, ובנאם לארץ נאכרה עליהם המצבה ומכני
שמו אותה הכנענים להם למק יוחר מן המונחות אף על פי שכתוב בהם את מונחתם
מתנן (שמות ל"ד י"ג), חו שלא רנה לאסור הכל והשאיר המונח שראוי לנסך ולקרבנות
עכ"ל: ויצק שמן על ראשה, כבר ראית דעת הרעוב' שהשמן הי' לנסך, וחזן בן דעת
הרשב"ם ח"ל וינק שמן על ראשה, משא אותה לקדשה להקריב עליה קרבנות באונו כדכתיב'
במשכן וכליו שמשחם ויקדש אתם (במדבר ז' ח'), וכן מוכיח לפנינו אנכי האל בית אל
אשר משחת שם מנכה ונו' (לקמן ל"א י"ג), יהי' בית אלהים, לקרבנות עכ"ל, וקרוי לזכ
פי' הראש' ע שנק שמן על ראשה להכידה באונו: (יט) בית אל, לא זכו הסעוד לעי אלא
לירושלם

ואולם לזו שם העיר לראשנה
כי וידר יעקב נדר לאמר אם
יהיה אלהים עמדי ושמרני
בדרך הנה אשר אנכי הולך
ונתן לי לחם לאכל ובגד
ללבוש: כא ושבת בשלום אל-

בית

דא פארהער דער נאמען דעה
שטאדט לזו וואר: (כ) יעקב
טהאט און געליבדע, ווי
פאלגט: ווען גאטט מיט מיר
זיין, אונד מיך בעהיטען
ווירד, אויף דיועם וועגע,
וועלכען איך ריווע, מיר אויך
בראך צו עסען, אונד געוואנד
צום אנקליידען געבען ווירד:
(כא) ווען איך פערנער ביא
ווארל זיין אין מיינען
פאטער:

תרגום אונקלוס

רשי

זכרם לזו ששא דקרתא טלקרטיין:
(כ) וקיים יעקב קיים למיטר אם יהי
מיטרא דיי בסעדי ויטריניני באורחא
הדא די אנא אויל וימן לי לחמא
למיכל ובגדו למלבוש. (כא) ואיתב
בשלום לכית

הוא כמו סוכלתנו וכסו למלבוש: חיה שער
האמי' מקום תפלה לעלות תפלת' השמים'
גודרשו שנית המקדש שלמטה מכון כנגד
זהמ'ק שלמעלה: (כ) אם יהיה אלהים
עמדי' אם ישמר לי הבטחו' הללו שהבטיחני
להיות עמדי כמו שאמר לי והנה אכבי עמך:
ושמרני כמו שאמר לי ושמרתך בכל אשר תלך:
ונתן לי לחם לאכול' כמו שאמר כי לא אעזבך
והמקדש לחם הוא קרוי נעוב שח' ולא ראיתי
פדיק נעוב חרשו מנקש לחם (תהלים ל'ו
כ"ה): (כא) ושבת' כמו שאמר לי והיביתך אל האדמה: בשלום: שלם קן
הטעם

באור

לירושלים וכו' והוא הר השוריה וכו' (רש"י), ועיין בפ' הרמב"ן שכתב כי בן הוא לדעת
רבי יוסי בן יומרא, אבל לדעת ר' יחודה בר סימון בבר' וכו' בית אל הסמוך לש:
ואולם, ואלא: לזו שם העיר, ועל שם המקום שחן לעיר ששכב יעקב נקרא שם העיר
ענמה בית אל: (הרשב"ס): (כ) אם יהי' אלהים עמדי, אם ישמר לי הבטחות הללו
שהבטיחני להיות עמדי כמו שאמר לי והנה אכבי עמך: ושמרני כמו שאמר לי ושמרתך
בכל אשר תלך: ונתן לי לחם לאכול, כמו שאמר כי לא אעזבך והמקדש לחם הוא נעוב
שחאמר ולא ראיתי פדיק נעוב חרשו מנקש לחם (תהלים ל'ו כ"ה): (כא) ושבתו וגו',
כמו שאמר לי והיביתך אל האדמה ה זאת, בן פירש רש"י והרשב"ס ב' הפסוקים האלו,
ולשון הרשב"ן ועטם התנאי שלא יגרסו החטא וכך אמרו בבר' וכו', ויתכן עוד ע"ד
הפסוק שאין ספק בדבר, אבל בכל העתיד יאמר הכתוב בן כמו עד אשר אם עשיתי
וכן ואם יהי' הובל לבני ישראל (דברים ל'ו ד'), אם יבא העת שיהי' התנאי או יתקיים
המעשה כלומר נבואו עכ"ל, והמתרגם האשכנזי תרגם בלישונא דמשמע לתרי חסי:
בשלום, מלת שלום כוללת כל ההגלות כולן וביחודה האומות בל"א (גליון עשירי קייט),
ובמקום שכתב נעבן הריב או המלחמה או ביחודה בל"א (פרידע) בח"ש כס' כשא (במדבר ו'
כ"ו), וכן תרגם המתרגם האשכנזי פה, ורש"י פ' שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לנן:
והיה

בית אבי והיה יהוה לי לאלהים :
כב והאבן הזאת אשר שמתי
מצבה יהיה בית אלהים וכל
אשר התן לי עשר אשר עשרנו קדש :

כמ א וישא יעקב רגליו וילך

ארצה

פאטערו דרווע צוריק קאמט
מע : אונד דער עוויגע מיר
אלו שוצגאטט בייא שטעהן
ווירד : (כב) זא זאלל דויער
שטיין , ווער כען איך צום
דענקטאהל ערריכטעט ,
גאטטעו הויו ויין , (איין ארט
ווא גאטט רעוידירט , אונד
אוהם געדריהנט ווירד) : אונד
אללעו וואו דוא מיר גיכוס ,

וולל איך דיר פערצעהנטען : כמ (א) הירוף הוב יעקב וייגע פיסע אויף : אונד
ריוטע אין

תרגום אונקלוס

רשי

למית אבא ויהי מיטרי ויהי לי
לאלהא : (כב) באבנא תרא די שויתי
קטא קטוי דאחי פלח עלת קדם וכל
די תתן לי תר מן עקרא אפרשגיה
קדמה :

כמ (א) ונטל יעקב רגלוהי ואל

אמין ארס כשאמר לו קום עליה בית אל (סס ל"ה א')

כמ (א) וישא יעקב רגליו ומשנתבשר בצורה טובה והוטח בשמירה בא

המטא שלא אלמד מדרכי לבן : והיה ה' לי
לאלהים * שיקול שמו עלי מתמלה ועד סוף
שלא ימנא פסול בזרעו כמו שאמר אשר דברתי
לך * והבטתה זו הבטיח לאברהם שאל להיות
לך לאלהים ולורעך אחרך (בראשית י"ז) :
(כב) והאבן הזאת * כך תפרש ו' וזו של והאבן
אם תעשה לי את אלה אף אני אעשה זאת :
והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו' * כתרגומו
אהא פלח עליה קדם ה' וכן עשה באביו
אמין ארס כשאמר לו קום עליה בית אל (סס ל"ה א')

כמ (א) וישא יעקב רגליו ומשנתבשר בצורה טובה והוטח בשמירה בא

באור

והיה ה' לי לאלהים , לפי דרכי בצאורי יחי מאמר זה כולל כל הפרטים אשר מן אם
היה ה' אלהים וגו' עד הנה , וכ"כ הרש"ס שיישעי בכל מעשי , והנה לדעתו וכן לדעת
ר"י גם זה נמשך אל התנאי , ועל פיהם תרגם כן המתרגם האשכנזי , אבל לדעת הרמב"ם
נמשך למטה אל הנדר , וענינו אם אשוב אל בית אבי אעבוד השם המיוחד בארץ הכנענית
צמקוס האבן הזאת שתהיה לי לבית אלהים ואם אבניא את המעשר : (כב) והאבן הזאת ,
כך תפרש ו' וזו של והאבן אם יעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת , האבן הזאת אשר
שמתי מצבה וגו' כתרגומו אהא פלח עליה קדם ה' , וכן עשה באביו אמין ארס כשאמר לו
קום עליה בית אל (לקמן ל"ה א') , מה נאמר שם ויבן יעקב מצבה וגו' ויסך עליה כסך
(סס י"ד) * (רש"י) , והיה ואלו המתבשרת ב' מאמרים מתחסי הוין או הסבה , וכן ו' וזו
אל והיה ה' שנפסוק הקודם , לדעת הרמב"ם , והנה לדעת רש"י שכל הכוונה מקודם הוא
תנאי , הם מתחסיים בשבה , ולהרמב"ם בויין : אעשרנו לך , אפריש המעשר מיינו לתת
למי שראוי לקחתו לכבוד ה' , והרש"ס פ' לך , להקריב לפסך עולה :
כמ (א) וישא יעקב רגליו , משנתבשר בצורה טובה והוטח בשמירה בא לבו את
רגליו ומעשה קל ללכת * (ס"ד) , הנה כשילך ארס מדעתו אל מקום מחוק ימאחו
ידק עליו שבוט טעם את רגליו , אבל כאשר יעשה מאשה מקום מבלי ארץ שם ענוט לכך רגלו
יבדק